

A szlovákiai magyar politikai törekvések propagációs anyagainak elemzése Nagykaposon

OTDK-dolgozat

Nyelvtudomány

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Elméleti fogalmak	5
1.1. <i>A nyelvi tájkép</i>	5
<i>A kétnyelvűség fogalma</i>	6
1.2.	6
1.2.1. A szlovákiai magyarok kétnyelvűsége.....	8
1.3. <i>A (cseh)szlovákiai magyarok története</i>	9
<i>A politika fogalma</i>	12
1.4.	12
1.4.1. Politikai törekvés	12
1.4.2. Magyar politikai törekvés Szlovákiában.....	13
1.5. <i>Kisebbségi nyelvhasználati törvény</i>	13
2. A kutatás helyszíne	15
2.1. <i>Nagykapos magyar vonatkozású intézményrendszere</i>	15
2.2. <i>Nagykapos lakossága</i>	16
3. A kutatás módszere	17
4. A helyhatósági választások nyelvi tájképe 2022.....	18
4.1. <i>A feliratok elemzése a vizuális elemek megjelenésének hangsúlyossága szempontjából</i>	20
4.2. <i>A magyar politikai törekvések nyelvi tájképe</i>	22
4.3. <i>Következtetések</i>	26
5. A 2023-as parlamenti választások nyelvi tájképe.....	28
5.1. <i>A magyar politikai törekvések nyelvi tájképe</i>	28
5.2. <i>Következtetések</i>	31
6. A két választás nyelvi tájképének összehasonlító elemzése.....	34
7. Névformátumok	35
7.1. <i>Következtetések</i>	36
Összefoglalás.....	38
Felhasznált irodalom	40
Online források	42

Bevezetés

Dolgozatomban a 2022-es helyhatósági és a 2023-as parlamenti választások során Nagykaposon (Szlovákia) kihelyezett politikai célú plakátokon megjelenő nyelvi tájképet vizsgálom. Nagykapos a szülőfalumtól 7 kilométerre fekvő, a falumnál jelentősen nagyobb települést. Egyrészt azért választottam ezt a települést kutatásom helyszínéül, hogy a feldolgozásra kerülő anyag kvantitatív szempontból is releváns mennyiségben álljon rendelkezésemre, másrészt azért, mert a város lakosságának nemzetiségi megoszlását figyelembe véve érdekesnek tartottam, hogy ezt a megoszlást mennyire tükrözi majd a plakátokon megjelenő nyelvválasztás.

Kutatásom fő célja a kisebbségi nyelvnek, esetünkben a magyar nyelvnek, politikai célú tevékenység során a nyelvi tájképen megjelenő szövegek való vizsgálata. Dolgozatomban elemzem a szlovákiai magyar politikai törekvéseknek óriásplakátokon megjelenő propagációs anyagait, különös tekintettel a kétnyelvűség megjelenésére, valamint a jelöltek politikai céljaik eléréséhez használt nyelvválasztásának jellemzőire.

Dolgozatom első részében a nyelvi tájkép és a kétnyelvűség fogalmának elméleti kérdéseivel foglalkozom, majd röviden ismertetem a szlovákiai magyarság, mint kisebbség létrejöttének okait, valamint vázoló a kisebbségi nyelvhasználatot jelenleg szabályozó szlovákiai nyelvtörvény nyelvi tájképre vonatkozó rendelkezéseit. Meghatározom az általam kijelölt kutatási keretet, melynek során ismertetem, hogy mit tekintek szlovákiai magyar politikai törekvésnek. Ezek után bemutatom az empirikus adatok gyűjtésének helyszínét, Nagykapos városát, majd ismertetem kutatásom módszerét.

Az azt követő két részben a választások nyelvi tájképének elemzésére és kiértékelésére kerül sor. Először a 2022-es helyhatósági választások során kihelyezett politikai tartalmú plakátokon megjelenő szövegeket dolgozom fel, majd elemzem a 2023-as parlamenti választások politikai propagációs anyagainak nyelvi tájképét. Itt mutatom be az általam alkalmazott, a plakátok szövegeinek elemzésére kidolgozott kategorizálási módszert. Dolgozatom befejező részében közlöm a két választás nyelvi tájképének összehasonlító elemzését és az elemzés alapján megfogalmazott következtetéseket.

Az anyag feldolgozásakor érdeklődéssel fordultam a plakátokon dokumentált névformaválasztás kérdéséhez is, melynek eredményeit a hetedik részben mutatom be.

Dolgozatomban a 2022-es helyhatósági választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagain megjelenő névfomákat elemezem.

Dolgozatomhoz két melléklet tartozik. Az első melléklet a 2022-es helyhatósági választások alkalmával kihelyezett plakátok fotódokumentációját tartalmazza, a második számú melléklet pedig a 2023-as előrehozott parlamenti választások során megjelent plakátokét. Mindkét mellékletben a bemutatott képek sorrendjét a rajtuk megjelenő szöveg nyelvhasználata szerint határoztam meg, először az egynyelvű szlovák plakátokat, majd a kétnyelvű szlovákdomináns, a kétnyelvű magyar domináns és az egynyelvű magyar plakátokat közlöm. Az adatbázis-építés során dokumentáltam minden politikai tartalmú plakátot, amelyet a városban észleltem. A 2022-es helyhatósági választások alkalmával 94 plakátot, a 2023-as parlamenti választások idején 55 plakátot fényképeztem le.

A kutatás során a következő kérdésekre kerestem választ:

Kutatási kérdés 1.: Milyen módon jelenik meg a kisebbségi nyelv a nyelvi tájképen a politikai célú propagációs anyagok esetében a vizsgált helyszínen?

Kutatási kérdés 2.: Milyen kapcsolat áll fenn a magyar nyelvet is megjelenítő plakátok és az azokat kihelyező jelöltek között?

Kutatási kérdés 3.: Érdekeltek voltak-e a szlovák pártok képviselői a magyar kisebbség anyanyelvi, azaz magyar nyelvű megszólításában?

Kutatási kérdés 4.: A nyelv vizuális megjelenítése tükrözi-e a megszólítani kívánt célcsoportot?

1. Elméleti fogalmak

1.1. A nyelvi tájkép

A nyelvi tájkép elemzése a nyelvészeti kutatások fontos területévé vált az elmúlt néhány évtizedben. Releváns eredményeket közvetít olyan aktuális társadalmi kérdésekben, mint például a globalizáció, a migráció vagy a kisebbségi lét. A nyelvi tájkép legismertebb definíciója Landry és Bourthis kanadai kutatókhoz fűződik, miszerint a hivatalos útjelző táblák, a reklámtáblák, utcanevek, helynevek, kereskedelmi egységek feliratai és kormányzati épületek hivatalos táblái adják az adott terület, régió vagy városi agglomeráció nyelvi tájképét (Landry–Bourhis 1997: 25). A nyelvi tájkép értelmezésekor a jelek és hordozóik jellemzői (anyaga, mérete, színe stb.), térbeli elhelyezkedése és egymáshoz való viszonya (egymás mellett, alatt, egymással szemben stb.) egyaránt fontosak. A megjelenő feliratok szűkebb értelemben meghatározott jelentése mellett elemezhetők a nyelvi tájkép további, implicit jelentései. A nyelvi tájkép kutatása segít a kulturális változatosság, a csoporton belüli és csoportok közötti viszonyok és még számos társadalmi jelenség jobb megértésében. Tódor megfogalmazásában „a nyelvi tájkép egy adott időben és térben, egy adott politikai és szociokulturális kontextusban megfigyelhető nyelvi magatartásforma írásos és képi, multimodális diskurzusként történő megnyilvánulása” (Tódor 2019: 18). Ebből kiindulva a nyelvi tájkép egy összetett és sokrétű fogalom, amely magában foglalja a jelentésalkotás folyamatát. Ez kiterjed mind a látható (vizualizált), mind a láthatatlan (nem vizualizált) szövegek jelentéseinek felfedezésére és létrehozására, amely folyamat a szélesen meghatározott tér által kijelölt kontextusok elemzésével válik értelmezhetővé (Shohamy–Waksman 2009: 314). Többszövegű társadalmak, nemzetiségek esetében további vizsgálódási keretet jelent a többségi és a kisebbségi nyelvek jelenléte a nyelvi tájképen. Az egyik nyelv túlsúlya a nyilvános feliratokon más nyelvekhez képest tükrözheti a nyelvi csoportok relatív hatalmát és státuszát. A nyelvi tájképen megjelenő elemek jellemzői nem a többségi és kisebbségi csoportok közötti létszámbeli eltérésen alapulnak, hanem tükrözik a csoportok közötti hatalom, státusz és jogosultság szempontjából jól megfigyelhető különbségeket (May, 2006, p. 255).

A nyelvi tájképek vizsgálatakor elkülöníthető a feliratok két alapfunkciója: a kommunikatív funkció és a szimbolikus funkció. Ez alapján a felirat az információ továbbítása mellett tükrözi az adott terület nyelvi összetételét, valamint kiolvasható belőle a használt nyelvek hierarchikus rendszere is. Tehát a vizuális nyelvhasználat fogalma a fizikai és társadalmi tér mentén egy adott kontextuson belül értelmezendő. A nyelvi tájkép kutatása

és annak eredményei még fontosabbá válnak olyan társadalmi helyzetben, mikor az adott korszakban változás, illetve konfliktus van jelen.

A kisebbség nyelvének vizuális használata növeli annak presztízsét és pozitívan befolyásolja szóbeli használatát is (Laihonen 2012). A feliratokon megjelenő nyelv motiválhatja a beszélőket a nyelv használatára, ezzel elősegítve a nyelvmegtartást. Amennyiben a kisebbségi és a többségi közösségek közötti viszony nem harmonikus, a többségi közösségek egyes rétegei provokációnak tarthatják a nyilvános terek efféle címkézését, megjelölését. Ennek következtében a nyelvi tájkép vizsgálata során a nyelvpolitika és a nemzetiségi összetétel mellett kiolvasható a különböző nemzetiségek közt fennálló viszony milyensége is. Shohamy nyelvpolitikai modellje szerint ilyen módon körvonalazódnak az adott közösségre jellemző nyelvi ideológiák. Mindez jól mutatja, hogy a nyelvi ideológia nem magából a nyelvből, hanem annak alkalmazóitól származik. Mivel a nyelvi ideológiák beszélőközösségenként eltérőek lehetnek, ezért a nyelvi tájkép kutatásán kívül ismernünk kell létrehozóik attitűdjét a nyelvekkel és a feliratokkal kapcsolatban (Shohamy 2006 idézi Laihonen 2012).

A nyelvi tájkép kutatásának népszerűsége annak is köszönhető, hogy az anyaggyűjtés, valamint annak tárolása a technikai fejlődésnek köszönhetően egyszerűbbé és elérhetőbbé vált. „A szociolingvisták ma már nemcsak jegyzetfüzettel és diktafonnal járják a világot, digitális fényképezőgép is van náluk, amivel pillanatképeket rögzítenek arról, ami időközben »nyelvi tájképként« vált ismeretessé” (Blommaert 2012: 5, idézi Laihonen 2012).

Számos új fogalom és kifejezés is megjelent, amely bizonyítja a nyelvi tájkép kutatásának sokszínűségét és egyre bővülő lehetőségeit. Ezek az új fogalmak és kifejezések metanyelvi szinten érzékeltetik a kutatás specializálódását. Ilyen módon különül el például az utca nyelvi tájképe (streetscape) (Coupland 2010) a város nyelvi tájképétől (cityscape) (Malinowski 2012) (Tódor–Vančo 2024, fordítás Szűcs 2024). Dolgozatomban a város nyelvi tájképének egy szűkebb szeletét, a Nagykaposon elhelyezett politikai hirdetéseket elemzem.

1.2. A kétnyelvűség fogalma

A nyelvészeti kutatások sokáig az egynyelvűséget tartották kiindulópontnak. A 21. században a nyelvvel társadalmi szempontból vizsgáló kutatások viszont már

a kétnyelvűséget természetesnek ítélik, hiszen Földünk lakosságának jelentős része két- vagy többnyelvű (Göncz 2004). A kétnyelvűség minden országot érintő jelenség, sokrétűsége miatt meghatározásai, értelmezései rendkívül változatosak, definíciói pedig sokszor egymással szembemenőek lehetnek.

A kétnyelvűséget érintő kezdeti kutatások idején Bloomfield azokat tekintette „valódi” kétnyelvűeknek, akik mindkét nyelvben anyanyelvi szintű ismeretekkel rendelkeznek (Bloomfield 1933 idézi Karmacsi 2007).

Skutnabb-Kangas szerint az tekinthető kétnyelvűnek, aki az egy vagy több nyelvet használó közösségben, annak szociokulturális követelményeinek eleget téve mind a két vagy több nyelven kész a kommunikációra, valamint az adott nyelvi csoportokkal képes azonosulni is (Skutnabb-Kangas 1984: 375).

Jelenleg Grosjean funkcionális szempontú meghatározása a leginkább elfogadott, amely a mindennapi kommunikációra helyezi a hangsúlyt, kiemelve annak gyakorlati és funkcionális aspektusait. Az ő értelmezésmódja szerint „kétnyelvűek azok az emberek, akiknek a mindennapi életükben szükségük van két nyelvre és ezeket használják is” (Grosjean 1992 idézi Karmacsi 2007). Azonban ez a megközelítés sem tekinthető teljes mértékben megalapozottnak, bizonyos perspektívából szemlélve az állítás helytállósága vitatható lehet (lásd 1.2.1.).

A bilingvizmus vizsgálható egyéni és közösségi szinten is. A kétnyelvűség közösségi szinten történő megnyilvánulásával a szociolingvisztika foglalkozik. A közösségi kétnyelvűség olyan jelenség, amely során az adott közösségben széles körben és rendszeresen használnak két vagy több nyelvet. Lanstyák (1993) kétnyelvű beszélőközösségnek tekinti azon közösségeket, amelyekben a napi kommunikáció során két önálló nyelv használatos, függetlenül attól, hogy a közösségnek nem minden tagja kétnyelvű. Ez jellemzően létrejöhet geopolitikai változások következtében, vagy ha egy adott országnak több hivatalos nyelve van.

Az egyéni kétnyelvűség pszicholingvisztikai és szociolingvisztikai megközelítésmóddal egyaránt elemzett jelenség, melyet a kutatók többek között a nyelvelsajátítás mikéntjének, sorrendjének, a nyelvek dominanciájának, az egyes nyelvek használatának szempontjából vizsgálják.

Mind a közösségi, mind az egyéni kétnyelvűség esetében beszélhetünk önkéntes és kényszerített kétnyelvűségről, ez alapján pedig el kell különítenünk az elit kétnyelvűséget az előbbi kategóriáktól, hiszen míg az előző esetben a kétnyelvűvé válás lényegét az egyéni döntésben kell keresni, belső indíttatás következménye, addig a többi kategória sajátossága a külső tényezők hangsúlya és a választás hiánya (Monostori 2015).

Amennyiben a kétnyelvűséget szociolingvisztikai szempontból vizsgáljuk, elkülöníthetünk additív (hozzáadó) és szubtraktív (felcserélő) kétnyelvűséget. Míg az additív esetben mindkét nyelv társadalmi értéke magas, a másodlagos nyelv elsajátításával nem csökken az anyanyelv (kisebbségi nyelv) értéke a beszélők tudatában, addig szubtraktív helyzetben a kisebbségi nyelv értéke leértékelődik, elveszíti társadalmi értékét. A kevésbé kívánatosnak tartott nyelv használata ekképpen háttérbe szorul a másodnyelv (többségi nyelv) elsajátítását követően, majd ennek eredményeként fennáll a nyelvcserélehetősége is.

1.2.1. A szlovákiai magyarok kétnyelvűsége

Mint ahogyan azt már az előzőekben említettem, a kétnyelvűség meghatározása rendkívül sokrétű. A fogalom bizonyos értelmezései azonban, mint pl. csupán a nyelvek használatára koncentráló kétnyelvűség-megközelítés, csak bizonyos megkötések mentén alkalmasak a szlovákiai magyar ajkú lakosság kétnyelvűségének leírására. A probléma érzékeltetésére kiváló példa egy Lanstyák (2000) által vázolt szituáció, amelyben egy szlovákiai magyar egyén egynyelvű szlovák nyelvterületre költözésének esetében, mivel az odaköltözés után az illető személy csak a szlovák nyelvet fogja használni, egyik pillanatról a másikra a kétnyelvűség funkcionális meghatározása alapján elveszítené kétnyelvűségét, amennyiben a kifejezés funkcionális meghatározásából indulunk ki. Ennek függvényében helytállóbb a két nyelv használati képességével bíró beszélőket azonosítani kétnyelvűként. Lanstyák (2000: 140) szerint „egy beszélőközösség akkor kétnyelvű, ha tagjainak számottevő része mindennapi beszédtevékenysége során két nyelvet használ“, vagy két nyelv használatának képességével rendelkezik. Közösségi szempontból azonban, annak ellenére, hogy a közösségnek részét alkotják egynyelvű beszélők is, az egész közösség kétnyelvűnek tekinthető, mivel egyrészt a közösség tagjai kétnyelvű nyelvváltozatot sajátítanak el, másrészt jellemzően a legkisebb, még csupán egynyelvűként szocializált gyermekek is tisztában vannak annak szabályaival is, hogy melyik nyelvi közösségben melyik nyelvet kellene használni. Ez alapján a szlovákiai magyarok kétnyelvűsége közösségi kétnyelvűségnek, ezen belül annak leggyakoribb változatának, kisebbségi kétnyelvűségnek tekinthető.

Az egyén szempontjából a szlovákiai magyar–szlovák kétnyelvű egyének kétnyelvűsége jellemzően a természetes, családon belüli és a szervezett oktatás során kialakult kétnyelvűségbe sorolható, függően attól, hogy a másodnyelv elsajátítása milyen környezetben történik. A nyelvi dominancia függhet az életkortól és a műveltségtől, illetve attól is, hogy az egyén milyen tannyelvű iskolát látogatott. György (2019) és mások (vö. Sándor 2000a, 2000b, 2004) kutatásaiból kiderül, hogy a szlovákiai magyarok esetében a kisebbségi nyelv generációs átörökítésében a legfontosabb tényező a család és az iskola.

1.3. A (cseh)szlovákiai magyarok története

A mai Szlovákia területe egészen a 11. századtól a Magyar Királyság, 1867-től pedig az Osztrák–Magyar Monarchia részét képezte. A ma Szlovákiában élő magyarság mint közösség az első világháborút követően került kisebbségi helyzetbe az 1918-ban kikiáltott Csehszlovák Köztársaságban. Az 1910-es népszámlálás eredményei alapján 890 ezer, magát magyar nemzetiségűnek valló személy élt ezeken a területeken. Ez a szám az 1921-es csehszlovákiai népszámlálás adatai szerint 650 500 főre, az 1930-as népszámlálás alapján pedig 592 000 főre csökkent. Ez a jelentős csökkenés főként azzal indokolható, hogy a korábban államilag alkalmazott munkavállalók jelentős része nem volt hajlandó hűségesküt tenni a csehszlovák állam részére, és inkább Magyarországra emigrált. A számbeli csökkenéshez az is hozzájárult, hogy a magát korábban magyarnak valló zsidóságnak a csehszlovák népszámlálások során lehetősége nyílt magát zsidó nemzetiségűként megjelölni (WEB1).

Az 1938. november 2-án meghozott 1. bécsi döntés értelmében a Trianonkor elcsatolt területek jelentős része visszakerült Magyarországhoz. Az ezen a területen élő közel 1 millió fős lakosság etnikai tekintetben vegyes volt, a magyarok nemzetiség aránya 86,5% volt. 1939 és 1945 között a volt Csehszlovák Köztársaság a Cseh-Morva Protektorátusra és a Szlovák Köztársaságra bomlott, utóbbinak elnöke Jozef Tiso lett (WEB1).

Az 1945-ben újraszerveződött Csehszlovák Köztársaság irányítását a londoni emigrációból visszatérő Edvard Beneš vette ismételtén át. Beneš a nemzetgyűlés létrehozásáig elnöki rendeletekkel kormányzott, melyeket visszamenőleges hatállyal emeltek törvényerőre. Dekrétumaiban megfogalmazta az újraszerveződött köztársaság működésének módját és hirdette a csehek és a szlovákok egyenjogúságát. Politikájának egyik leglényegesebb pontja az itt élő magyar kisebbség szempontjából a homogén csehszlovák nemzetállam

megteremtésének célja volt. A kassai kormányprogramban kifejti a homogén szláv nemzetállam megformálásának eszközeit, valamint deklarálja a német és a magyar nemzetiségű lakosság háborús bűnösségét (WEB2).

A rendelet értelmében az említett kisebbségeket megfosztották állampolgárságuktól, kihirdették teljes jogfosztottságukat és vagyonuk elkobzását, valamint elrendelték az országból való kitelepítésüket is. A dekrétum előírja, hogy a nemzetiségek által lakott települések irányítását nem demokratikusan megválasztott, hanem a Belügyi Megbízotti Hivatal által kinevezett szlovák nemzetiségű tisztségviselők végzik. A szláv nemzettudat fejlődésének érdekében megszüntették a kisebbségi nyelvű oktatást is (WEB3). A csehszlovák köztársasági elnök által kiadott rendeletek egyike lehetővé tette a lakosok közmunkára való behívását, amely által az 1945 és 1947 közötti időszakban körülbelül 10 ezer magyar családot deportáltak a cseh országrészbe, főként az etnikailag zárt magyar területekről (WEB4).

A jogfosztó intézkedések és a Szovjetunió által gyakorolt erős nyomás eredményezte Csehszlovákia és Magyarország lakosságcsere-egyezményét, amely 1946 februárjában kötött. Az egyezmény értelmében a Csehszlovák Köztársaságból annyi magyar nemzetiségű állampolgárt telepíthettek ki, ahány szlovák nemzetiségű magyar állampolgár volt hajlandó áttelepülni Csehszlovákiába. A kitelepítésre kijelölt csehszlovákiai magyarokat az ország déli járásából választotta ki a Szlovák Telepítési Hivatal, olyan módon, hogy az egységes magyar nyelvterület lehetőleg több részre szakadjon, a magyar többségű járások pedig szlovák többségűvé váljanak, ezzel is elősegítve a magyar kisebbség asszimilációját. A lakosságcsere során Csehszlovák Köztársaság területéről közel 90 ezer magyar nemzetiségű állampolgárt telepítettek át, miközben a Magyarországról önként áttelepedő szlovák nemzetiségűek száma alig több mint 73 ezer fő volt. A kitelepített csehszlovákiai lakosok ingatlanjai a csehszlovák állam tulajdonába kerültek, amelyeket aztán az áttelepült, magukat szlovák nemzetiségűnek valló magyar állampolgárok kaptak meg (WEB1).

Ezzel egyidejűleg zajlott az ún. reszlovakizáció, melynek értelmében kérelemre szlovák nemzetiségűként jelölhette meg magát az érintett magyar személy, ami után visszakapta állampolgárságát.

A kisebbségben élő magyar nemzetiség számára az 1948-ban bekövetkezett kommunista hatalomátvétel hozott enyhülést. Az enyhülés tovább folytatódott, mikor az 1968-as alkotmánytörvény értelmében az állam biztosította a nemzeti kisebbségek saját nyelvű

művelődését, kulturális fejlődését, illetve kisebbségi nyelvük hivatalos érintkezésben történő használatának jogát az általuk lakott területeken (Szabó Mihály 2006).

Az 1989-es rendszerváltás után a 90-es években az alapvető emberi és polgári jogok érvényesülésének köszönhetően számos önálló magyar szervezet és szerveződés jöhetett létre. Az önálló szlovák állam megalakulásával az addigi demokratizáló folyamatok mellett felszínre kerültek a nemzetiségi konfliktusok is. Az 1992-es szétválást követően a szlovákiai magyarság helyzete kedvezőtlenül alakult, a Vladimír Mečiar vezette kormány célirányosan keltett kisebbségellenes közhangulatot. Kulcskérdésnek számított a kisebbségi nyelvhasználat, a szlovák és a magyar nyelv használata az egyik legfontosabb etnoidentifikációs jegy mindkét népcsoport számára még napjainkban is. A szlovák Alkotmányban a szlovák nemzetállam megteremtésének célja fogalmazódik meg. Az Alkotmány a szlovák nyelvet államnyelvént határozza meg, azt a Szlovák Köztársaság állami himnuszával és címerével együtt nemzeti attribútumok rangjára is emelte. (WEB5).

Az Alkotmány tartalmazza, hogy a területén élő nemzeti kisebbségeknek és etnikai csoportoknak jogukban áll anyanyelvükön művelődni, a hivatali érintkezés során használni nyelvüket, valamint részt venni az őket érintő közügyek megoldásában, ugyanakkor jogaik gyakorlása nem veszélyeztetheti az ország szuverenitását és nem eredményezheti a többi lakos diszkriminációját (WEB6).

A magyar kisebbségek politikai képviseletében változást az 1998-as parlamenti választás hozott, amelyen az Együttélés Politikai Mozgalom, a Magyar Kereszténydemokrata mozgalom és a Magyar Polgári Párt egyesülésével létrejött Magyar Koalíció Pártja parlamenti mandátumot nyert, ezt követően pedig két cikluson át a kormánykoalíció részét képezte a Mikuláš Dzurinda által vezetett kormányban. Az MKP kormánykoalícióba történő bevonása elsősorban az ország demokratikus berendezkedésének bizonyítékeként szolgált, amely szükségszerű volt az ország nemzetközi integrációs szervezetekhez való csatlakozásához. Az egységes, nemzetiségi alapon szerveződött párt egyik legjelentősebb hatása a szlovák társadalom magyar kisebbséggel szembeni elutasító magatartásának enyhülése, de a kisebbség kulturális, nyelvi, vagy oktatási fejlődésének tekintetében nem történt jelentősebb előrelépés (Hamberger 2004).

A Most – Híd megalakulását követően a magyar szavazóbázis megoszlott, ennek ellenére a 2020-as parlamenti választásokig a szlovákiai magyar kisebbség folyamatosan rendelkezett szervezett parlamenti érdekképviselettel. A bukást követően az 1989-es sikeres modellre

alapozva 2021-ben megalakult a magyarok új egységpártja, a Szövetség – Allianza párt az Összefogás Mozgalom, a Magyar Közösség Pártja és a Most – Híd összevonásával. A 2023-as parlamenti választások idejére azonban a Most – Híd platformjának tagjai kiléptek a Szövetségből és az újonnan alapított Modrí ('Kékek') párttal indultak koalícióban a választáson. Ezt követően a Magyar Fórum is kilépett az egységpártból. A 2023-es parlamenti választások alkalmával egyik magyar párt sem érte el az 5%-os parlamenti küszöböt, így a szlovákiai magyar kisebbség a következő ciklusban sem rendelkezik parlamenti érdekképviseléssel (WEB7).

1.4. A politika fogalma

Dolgozatom témája kapcsán fontosnak tartom a politika fogalmának meghatározását. A politika fogalma alatt elsősorban az állam vezetésének és kormányzásának összetett rendszerét értjük. Magába foglalja az ország belső ügyei irányításának, a nemzetközi kapcsolatok területén követett alapelvek összességének megvalósítását. A politika nem csupán az államhatalom gyakorlását foglalja magában, hanem az erre irányuló társadalmi tevékenységeket is, melyek a választásoktól és a jogalkotástól kezdve egészen a civil szervezetek és politikai mozgalmak részvételéig terjedhetnek. Ezek a tevékenységek arra irányulnak, hogy az előre meghatározott politikai célok és irányelvek megvalósuljanak, és ezáltal befolyásolják az állam működésének módját (WEB8).

1.4.1. Politikai törekvés

Politikai törekvésen olyan közéleti tevékenységet értek, melynek célja valamilyen politikai cél, ideológia vagy változás véghezvitele. Függ a társadalmi igényektől, problémáktól, valamint a cselekvő személyek nézeteitől és céljaitól. A politikai törekvések különféle módokon nyilvánulhatnak meg a közéletben, ilyen például civil szervezetek megalakulása, pártok létrejötte vagy a kampány és a tüntetés is.

Pályamunkámban a politikai törekvések nyelvi tájképén való megjelenését vizsgálom a kétnyelvűség szempontjából. Bemutatásra kerülő kutatásom szempontjából politikai törekvésnek tekintem a parlamenti és helyhatósági választások jelöltjeinek a politikai szerepvállalás megvalósítása felé tett kísérleteit. A kutatásban ismertetett jelöltek tevékenységével attól függetlenül foglalkozom, hogy a jelölt nyert-e mandátumot vagy sem.

1.4.2. Magyar politikai törekvés Szlovákiában

Dolgozatomban magyar politikai törekvésként értelmezek minden olyan politikai tevékenységet, amely a szlovákiai magyarság érdekképviselését is kitűzte céljául, s ezt a plakátokon megjelenő nyelv választással is dokumentálta. Ebben az értelemben mind a pártok tagjainak, mind pedig a független jelölteknek tevékenységét ide soroltam, amennyiben az a magyar nemzetiségű választópolgárok magyar nyelven történő megszólítására is irányult. E célból feldolgoztam ezen pártok és az egyéni, független jelöltek által kihelyezett propagációs anyagokat.

1.5. Kisebbségi nyelvhasználati törvény

Jelen kutatás szempontjából fontos meghatároznunk azt a keretet, amelyben Szlovákiában a kisebbségi nyelvhasználat megvalósul. Az Andrássy-féle osztályozás szerint nyelvpolitikáját tekintve Szlovákia a B-típusú országok közé tartozik, amely szerint a hivatalos nyelv kizárólag a többségi nyelv, a kisebbségi nyelvek egyike sem hivatalos, használatuk pedig államilag szabályozott (Andrássy 1998, idézi Szabó Mihály 2011). A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Tt. 184/1999. számú törvénye a nemzeti kisebbségi nyelvek használatáról kimondja, hogy a Szlovák Köztársaság nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárának az államnyelv mellett joga van használni a nemzeti kisebbség nyelvét is, s ennek feltételeit pontosan meghatározza. Magánkommunikáció esetén a beszélő bármiféle korlátozás nélkül használhatja nyilvánosan kisebbségi nyelvét. Ez hivatali érintkezés során akkor valósulhat meg, ha a településen az adott nemzetiségi kisebbséghez tartozó lakosságának részaránya egymást követő két népszámláláson eléri a 15%-ot. Ezeken a településeken a közigazgatási szervvel folytatott szóbeli kommunikáció folyhat kisebbségi nyelven, kisebbségi nyelven kezdeményezett írásbeli kommunikáció esetén pedig a közigazgatási szervnek az államnyelvű mellett kisebbségi nyelven is választ kell adnia az ügyfél kérésére. Egyes közokiratok (például az anyakönyvi hivatalok által kiadott kivonatok, vagy a közigazgatási szervek által kiadott jogosítványok, engedélyek, igazolások stb.) kérelem esetén kétnyelvűen is kiállíthatóak. A közigazgatási szervek által kiadott formanyomtatványokat és űrlapokat kétnyelvűen kell biztosítani, hogy azok igény esetén elérhetőek legyenek. Ezek szövegének betűmérete az eredeti szlovák nyelvű szöveg betűméretével megegyezőnek kell lennie (535/2011 számú kormányrendelet, 4.§) (WEB9).

A nem hivatalos jellegű feliratok az egész ország területén közzétehetőek magyar nyelven is. Ide tartoznak a hirdetések, reklámok, üzletek feliratai és a cégtáblák. A jogi személyek a szlovák nyelvű felirat betűméretétől nem nagyobb betűméretű magyar változatot is közzétehetnek. A magyarlakta településeken a magyar nyelvű feliratok állhatnak az első helyen, míg a reklámok esetében erre nézve az egész ország területére vonatkozóan nincs előírás (Cúth – Horony – Lancz 2012: 3).

2. A kutatás helyszíne

Nagykapos város Kelet-Szlovákiában, a Kassai kerület Nagymihályi járásában, a magyar–szlovák nyelvhatáron fekszik. Az Ung, a Latorca és a Laborc folyók határolják. Az Ung-vidék kulturális és gazdasági központjaként tartják számon.

Nagykapos feltehetőleg a 11.-12. században jöhetett létre az Eperjest Tokajjal és Kassát Ungvárral összekötő kereskedelmi útvonalak kereszteződésénél. Első fennmaradt írásos említése II. András király 1214-ben keletkezett birtokleveléből származik, melyben a város még Copus és Chepel alakban íródott. 1914-ben az ungi megyegyűlés döntést hozott Nagykapos, Kiskapos és Csepely közigazgatási egyesítéséről. A város a kommunizmus időszakában indult rohamos fejlődésnek, területén és környékén számos országos jelentőségű létesítmény jött létre, köztük a Szovjetunióból érkező földgázvezetékek kompresszorállomása, kőolajfinomító, szélesvágányú vasútvonal és rakodóállomás. Nagykapos 1964-ben kapott városi rangot, ugyanekkor csatolták hozzá Veskóc községét is (Kozsár 2020, WEB10).

2.1. Nagykapos magyar vonatkozású intézményrendszere

A város magyar nyelvű oktatási intézményei óvodától egészen középfokú képzettségi szintig kínálnak tanulási lehetőséget magyar nyelven. A városban jelenleg két óvodában magyar a nevelési nyelv. Nagykapos híres szülöttjének, Erdélyi Jánosnak a nevét viselő alapiskola 71 éve üzemel, a 2024/2025-ös tanévben 428 tanuló látogatja (WEB11). A Nagykaposi Gimnázium 1969-től nyit magyar és szlovák tannyelvű osztályokat (WEB12).

Az 1999-ben alakult Nagykapos és Vidéke Társulás vállalta feladatául az itt élő magyarság nemzeti öntudatának megőrzését és erősítését. Tevékenységi köre kiterjed felnőtt képzési programok és közösségépítő rendezvények szervezésére, valamint a magyar népi hagyományok ápolására és kutatására. A regionális polgári társulás által üzemeltetett Magyar Közösségi Ház ad otthont az Erdélyi János Emlékmúzeumnak, a Mécs László Könyvtárnak, illetve egy 56-os emlékszobának is. A Házat több, magyar szempontból jelentős szervezet választotta székhelyéül, köztük a Csemadok Nagykaposi Alapszervezete, a Rákóczi Szövetség Nagykaposi Alapszervezete, a Rákóczi Hálózat, a Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetség helyi és járási szervezete, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének helyi és járási szervezete, a Herczeg Károly alapítvány és az Erdélyi János Vegyeskar is (WEB13).

2.2. Nagykapos lakossága

Az alábbi táblázatban látható, hogy Nagykapos lakosságának száma 1880-ban mindössze 2349 fő volt. Lakosainak száma az elmúlt majd másfél évszázad alatt több mint négyszeresére nőtt. Ennek ellenére az elmúlt két népszámlálás során a lakosság száma csökkenő tendenciát mutat, 2011-re 9406 főre esett vissza, a 2021-ben készült felmérés szerint már alig éri el a 8800-as lélekszámot.

Év	Magyar	Szlovák	Roma	Egyéb	Összesen:
1880	2265	4	0	80	2349
1910	2488	23	0	27	2538
1921	1991	149	0	420	2538
1991	6007	3251	36	127	9421
2001	5561	3506	422	271	9760
2011	5604	2844	116	842	9406
2021	4662	2895	386	856	8799

1. táblázat: Nagykapos lakosságának alakulása (1880-2021) (WEB14)

A nemzetiségre vonatkozó adatok azt is jól mutatják, hogy nemzetiségi megoszlását tekintve Nagykapos mindig magyar többségű város volt. 1880-tól 1921-ig szinte teljes mértékben magyarok lakták (1880-ban 96%-os, 1910-ben 98%-os arányban). 1921-re ez az arány 78%-ra, 1991-re pedig 64%-ra esett vissza. Az elmúlt három népszámlálás eredményeiből kiolvasható, hogy mára körülbelül a lakosok fele vallja magát magyar nemzetiségűnek. 2001-ben a város lakosságának 57%-a azonosította magát magyarként, a 2011-től 2021-ig a magyarság aránya 60%-ról 53%-ra csökkent.

3. A kutatás módszere

Kutatásom során a nyelvi tájképen megjelenő politikai célzatú reklámplakátokat vizsgáltam, amelyeket a 2022-es helyhatósági és a 2023-as parlamenti választások céljából helyeztek ki. Az anyaggyűjtésre 2022. október 15. és 18. között, illetve 2023. szeptember 25. és október 3. között került sor Nagykaposon. Az anyaggyűjtés során dokumentáltam a városban kihelyezett összes olyan plakátot, amely politikai célú tartalmat jelenített meg.

Fotódokumentációm részét képezik azon propagációs anyagok is, amelyeken nem jelentek meg magyar nyelvű szövegek. Ennek oka egyrészt az, hogy a kutatás során lényegesnek tartottam, hogy hiteles képet kaphassunk a nyelvi tájképen megjelenő politikai törekvések nyelvi megjelenítésének egészéről. Másrészt a város magyar ajkú lakosai kétnyelvűek, így a szlovák nyelvű plakátok is jól érthetők számukra.

Kutatásomhoz két vizsgálatot végeztem a megjelölt időszakokban. A két vizsgálat eredményeinek összehasonlítása értelmezhető retrospektív vizsgálatként is, melynek célja a két választási kampányidőszak nyelvi tájképen megjelenő feliratainak összehasonlítása.

4. A helyhatósági választások nyelvi tájképe 2022

2022-ben összesen 94 politikai célú propagációs anyagot sikerült dokumentálnom. A plakát közül csupán 16 nem felelt meg az általam szabott kritériumok alapján magyar politikai törekvést hirdető propagációs anyagnak. Ezen 16 plakát sem feliratait, sem nyelvválasztását, sem pedig tartalmát illetően közvetlenül nem irányultak a magyar választópolgárokra.

A helyhatósági választások nyelvi tájképének elemeit az általam felállított elemzési szempontok alapján 2 fő kategóriába és 5 alkategóriába soroltam. A dokumentált plakátok kategorizálásakor az ezeken megjelenített nyelvek mellett figyelmet fordítottam a vizuális elemek megjelenítésének hangsúlyosságára is.

Az első kategóriába a kizárólag az egynyelvű feliratokkal rendelkező plakátok kerültek, melyeket tovább bontottam az ezeken megjelenő nyelvek alapján az egynyelvű szlovák és az egynyelvű magyar alkategóriákba.

Az egynyelvű szlovák alkategóriában nem található egyetlen olyan propagációs anyag sem, amelyet a magyar politikai törekvés kategóriájába sorolhattam volna. Nyelvi, vizuális vagy tartalmi szempontból sem volt megállapítható, hogy célcsoportjuk a magyarok alkotta szavazóbázis. Az is látszik, hogy a nem magyar politikai szubjektumok semmilyen módon nem törekedtek a magyar választók megszólítására. Ide tartozott 16 darab plakát, amely az ebben az időszakban dokumentált plakát 17%-a. Ennek az alkategóriának a párja lehetne az egynyelvű magyar plakátok alkategóriája, azonban a 2022-es helyhatósági választások során kihelyezett propagációs anyagok – a nyelvhasználati törvénynek megfelelően – egyike sem volt kizárólag magyar nyelvű.

A számszerű adatokat a 2. táblázatban közlöm.

Kategória	Alkategória	Összesen (darab)	Összesen (%)
Egynyelvű	Egynyelvű szlovák	16	17%
	Egynyelvű magyar	0	0%
Kétnyelvű	Kétnyelvű magyar domináns	17	18%
	Kétnyelvű szlovák domináns	31	33%
	Kétnyelvű, bizonyos mértékben mellérendelő viszony	30	32%
		94	100%

2. táblázat: A 2022-es helyhatósági választások idején kihelyezett propagációs anyagok kategorizálása

Itt megemlíteném, hogy két szlovák nyelvű plakát esetében a jelöltek regionális ragadványnevei értelmezhetők magyar szóként, használatukat a szlovák nyelvben direkt kölcsönszó használatként értelmezhetjük. Azonban ezt a két plakátot, a 'Király' szó magyar helyesírással való közlése ellenére sem soroltam a kétnyelvű plakátok közé.

1. ábra

A kétnyelvű kategóriában dokumentált szlovák-magyar kétnyelvű plakátokat három alkategóriába soroltam be. A nyelvválasztáson kívül fontosnak találtam a feliratok elkülönítését a két nyelv között fennálló hierarchikus viszony alapján. Emiatt bontottam a kétnyelvű plakátok kategóriáját három csoportba, attól függően, hogy a felhasznált betűméret és a szövegek elhelyezése alapján a szlovák, vagy inkább a magyar nyelv dominanciája mutatkozik meg inkább. A nyelv dominanciájára a használt nyelvi és vizuális elemek közti különbségek meglétéből következtettem, s a következő alkategóriákat határoztam meg: kétnyelvű magyar

domináns, kétnyelvű szlovák domináns és kétnyelvű, egymással mellérendelő viszonyban levő szövegek alkategóriájára

A továbbiakban a 3 alkategória szerint elemzem feliratokat.

4.1. A feliratok elemzése a vizuális elemek megjelenésének hangsúlyossága szempontjából

A feliratok vizuális elemeit vizsgálva eltérések fedezhetőek fel a két nyelv szövegeinek betűmérete, színválasztása és betűtípusa esetében. Bizonyos esetekben a szövegek színválasztásakor az egyik nyelvű szöveg színe lényegesen dominánsabb és figyelemfelkeltőbb volt a másikinál. Ugyanezek a különbségek megjelennek a betűtípust illetően is. Mindezek mellett figyelembe vettem a szövegek elhelyezését is, a feljebb, illetve a bal oldalon elhelyezett szöveg nyelvét jelöltem meg dominánsabbként, mivel ebben a sorrendben olvassuk az információkat. A plakátokon használt névformátumokat külön alfejezetben elemzem.

- a) A magyar nyelv dominanciája figyelhető meg az általam vizsgált feliratok közül 31 esetben (33%). A magyar nyelvű felirat betűmérete és elhelyezése, valamint színválasztása kiemeli a magyar információt ezeken a plakátokon, a magyar felirat határozottan hangsúlyosabb a szlovák nyelvű feliratnál. Az ilyen típusú plakátok nagy valószínűséggel elsősorban a magyar választókat célozták meg a kampány során. A felirat formátuma implicit módon utal a plakát megrendelőjének nemzetiségére is. Ez a típusú megjelenítés megfigyelhető volt a független és a párhuzamos esetekben is. Példaként egy független jelölt plakátját közlöm. A plakát elhelyezője Lengyel Csaba, a 2022-es helyhatósági választások független képviselőjelöltje.

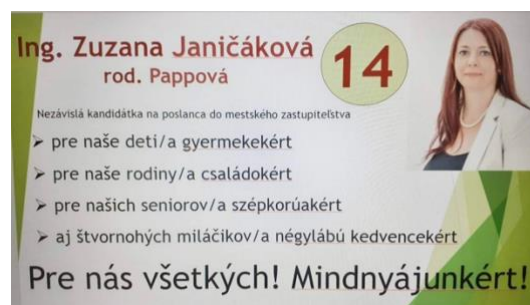
2. ábra

- b) A szlovák nyelv dominanciája figyelhető meg az elemzett plakátokon 17 esetben (18%), a plakátok megrendelői kivétel nélkül függetlenként induló jelöltek voltak. Ezeken a plakátokon a nyelvek sorrendje és a betűméret fordított jellemzőket mutat az előbbi kategóriához képest. A szlovák nyelvű szöveg van az első helyen és nagyobb betűmérettel. A példaként feltüntetett plakáton a megrendelő neve és a szavazási listán bekarikázható száma jelenik meg eltérő betűszínnel, a további feliratok színe megegyezik. Az alábbi plakát megrendelője Milan Hrabčák, a 2022-es helyhatósági választások független önkormányzati képviselőjelöltje.

3. ábra

A feliratok további elemzése azt mutatja, hogy néhány esetben nem minden információ jelenik meg mindkét nyelven. Ez 5 propagációs anyag esetében volt megfigyelhető független képviselőjelöltek hirdetményein. Ezekben az esetekben a jelöltségi státusz kisebbségi nyelvű megnevezése maradt el. Ennek alapján a plakátok szintén a szlovák-domináns kategóriába kerültek. Példának okáért az alábbi plakáton megjelenő „Nezávislá kandidátka na poslanca do mestského zastupiteľstva” (‘független jelölt a városi képviselőtestületbe’) információról magyar nyelven már nem lett tájékoztatva az olvasó, s a jelölt neve, valamint a családi állapotára utaló kifejezés is csak szlovák nyelven jelent meg.

4. ábra

3. A feliratok bizonyos mértékig mellérendelő viszonyt mutatnak

Bizonyos esetekben csupán egyetlen szempont alapján volt megállapítható az egyik nyelv dominanciája – megjelenő nyelvek sorrendje szempontjából. Ettől eltekintve a megjelent vizuális elemek azonosak betűméret, szín és tartalom szempontjából egyaránt, mintegy mellérendelő viszony figyelhető meg közöttük. Ide 30 plakát sorolható, amely a kihelyezett plakátok 32%-át teszi ki, megrendelőjük minden esetben független jelölt volt. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy csupán bizonyos mértékig tekinthető mellérendelő viszonyúnak a plakátok nyelvi közötti viszony, a nyelvek sorrendjét tekintve szinte minden esetben szlovák nyelven előbb olvashatóak az információk, mint magyarul, amely jól mutatja az államnyelv és a kisebbségi nyelv kiegyenlítetlen viszonyát az adott régió belül is.

Példaként egy független jelölt plakátját mutatom be ebben az alkategóriában, jól látható, hogy a sorrenden kívül a megjelenített szövegek azonosak.

5. ábra

4.2. A magyar politikai törekvések nyelvi tájképe

A következő táblázatból azon plakátok számadatai olvashatóak ki, amelyek, mivel magyar nyelven is megszólították a magyar nyelvű lakosokat, magyar politikai törekvésként azonosítottam. Ahogy azt már említettem, dolgozatomban magyar politikai törekvésként értelmezek minden olyan politikai tevékenységet, amely a szlovákiai magyarság érdekképviselését is kitűzte céljául, és ezt a propagációs anyagokon megjelenő nyelvválasztással is dokumentálta. Ez esetben szintén az előbbieken ismertetett kategorizálási módszert alkalmaztam.

Jelentős különbség, hogy – míg a 2. táblázat esetében az összes kihelyezett plakát dokumentálásra és feldolgozásra került, addig a 3. táblázatban a többször megjelenő, de teljes mértékben azonos propagációs anyagokat csak egyszer számítottam be, vagyis az eddigi elemzés során a megjelenített plakátokat darabszám alapján, a magyar politikai törekvések csoportjának propagációs anyagait már típusonként elemeztem. Ennek oka, hogy az első esetben azt tartottam lényegesnek, hogy a kampányidőszak teljes egészének nyelvi tájképét átfogóan ismertessem, míg a kizárólag magyar politikai törekvések esetében a nyelvek megjelenítését, illetve annak módját véltem lényegesebbnek. Ennek következményeként a típus szerint történő lebontást szemléletesebbnek ítéltm.

Kategória	Alkategória	Összesen (típus)	Összesen (%)
Egynyelvű	Egynyelvű szlovák	0	0%
	Egynyelvű magyar	0	0%
Kétnyelvű	Kétnyelvű szlovák d.	5 (összesen 17 drb)	21%
	Kétnyelvű magyar d.	10 (összesen 31 drb)	42%
	Kétnyelvű bizonyos mértékig mellérendelői v.	9 (összesen 30 drb)	37%
		24	100%

3. táblázat: A 2022-es helyhatósági választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagai (lebontott)

Az általam magyar politikai törekvésként azonosított politikai irányú cselekményeket propagáló plakátokról megállapítható, hogy a magyar nyelv hangsúlyosan jelen volt a vizsgált időszakban a vizsgált plakátokon. Az alkalmazott elemzési módszer szerint összesen 24 esetben jelent meg a magyar nyelv. A plakátok közt – a nyelvtörvénynek eleget téve, egyetlen magyar egynyelvű plakát sem került kihelyezésre.

A szlovák nyelv dominanciáját mutató kategóriába 5 plakáttípust soroltam. Az ezeket a propagációs anyagokat közlétevők minden esetben független jelöltek voltak, ugyanakkor – független jelöltként – célközönségként tekintetbe vették a városban élő magyar nemzetiségű lakosokat is. A feliratokon azonban jól megfigyelhető a szlovák nyelv elsődlegessége. A szlovák nyelvű feliratok vizuális megjelenítése, valamint az információk nyelvenként eltérő mennyiségű feltüntetése bizonyítja az államnyelv dominanciáját. Az elemzett feliratok térbeli

elhelyezését tekintve a szlovák nyelvű felirat rendszerint a magyar nyelvű felirat felett helyezkedik el. A szlovák nyelvű feliratok vizuális kiemelése megnyilvánul a szöveg félkövér betűstílussal (bold) való megjelenítésében is, biztosítva annak hangsúlyosabb megjelenítését. A 4. ábrához hasonlóan, a 6. ábrán látható plakáton, a szlovák nyelven feltüntetett „kandidát za poslanca MsZ Veľké Kapušany” (‘független képviselőjelölt Nagykapos városi képviselő-testületébe’) magyar nyelven nem jelenik meg.

6. ábra

A magyar-dominanciájú plakátok kategóriájába 10 plakát került, így ez lett a legnagyobb típuszámot mutató kategória. A plakátok megrendelői jellemzően magyar kisebbségi alapon szerveződött párt jelöltjei, illetve valószínűsíthetően magyar nemzetiségű független jelöltek voltak. A megjelenített feliratok minden esetben célzottan a magyar nemzetiségű lakosokat szólították meg, ezt bizonyítja a megjelenített magyar nyelvű feliratok hangsúlyossága és elsődlegessége a szlovák nyelvű feliratokéval szemben. Mindezek mellett a plakátok alkalmazott színválasztása is tudatosan jelöli a magyar dominanciáját. Magyarország nemzeti zászlajának színei – a piros, a fehér és a zöld színek szimbolizálják a nemzeti összetartozást.

7. ábra

8. ábra

A szlovák és a magyar nyelv 9 plakáttípus esetében állt mellérendelő viszonyban egymással. A közzetevők minden esetben független jelöltek voltak. A kategória plakátjairól elmondható, hogy a feliratok mennyisége és vizuális megjelenítési módja alapján nem állapítható meg egyértelműen egyik nyelv dominanciája sem a másikéval szemben. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a szlovák nyelvű felirat általában a magyar nyelvű felirat után következik – olvasási sorrendben. Példaképpen a 9. és a 10. ábrán található plakátokat közlöm, melyek jól szemléltetik az általam tett megállapításokat.

9. ábra

10. ábra

4.3. Következtetések

A kutatás rávilágított a tényre, miszerint a 2022-es helyhatósági választások alkalmával a szlovák pártok képviselői nem voltak érdekeltek a magyar szavazóbázis megszólításában, teljes mértékben figyelmen kívül hagyták a régióban élő kisebbséget, illetve valószínűleg feltételezték, hogy a szlovák nyelvű szöveg érthető a magyar nemzetiségű lakosság számára is. Ugyanakkor a városban kihelyezett kizárólagosan szlovák nyelvű plakátok száma kvantitatív szempontból is elenyésző. Ez azért is meglepő, mivel a 2021-es népszámláláskor a lakosságnak csupán 53%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek.

A rögzített anyagból kiderül, hogy a 2022-es helyhatósági választások jelöltjeinek kampányprogramja csak abban az esetben volt nemzetiség-orientált, amennyiben a plakát megrendelője nemzetiségi alapon szerveződött párt tagja vagy magyar nemzetiségű voltát hangsúlyozni kívánó egyéni jelölt volt. A nemzetiségi alapon szerveződött párt által kihelyezett plakátokból kiolvasható, hogy célcsoportjukat kizárólagosan a magyar kisebbség alkotta,

és – bár megjelenik a szlovák nyelv a hirdetményeiken – kizárólag azért, hogy a nyelvtörvénynek eleget tegyen.

A független jelöltekről általánosan megállapítható, hogy célcsoportjuk mindkét nemzetiségű lakosság volt, propagációs anyagaikon mindkét nemzetiséget anyanyelvén szólították meg. Azonban esetükben is megfigyelhetők különbségek a magyar nemzetiséghez való viszonyulásban. Ez a megállapítás arra a tényre alapozható, hogy bizonyos független jelöltek inkább magyar nyelv domináns plakátokon jelentek meg (4 esetben, egy megrendelőtől), míg néhány közülük a szlovák domináns (13 alkalommal) vagy mellérendelő típusú plakátmegjelenést választottak (30 plakát esetében).

A kapott eredmény jól mutatja, hogy a magyar politikai törekvések szöveges megjelenítése a térség nagyszámú magyar nemzetiségű lakossága miatt a vizsgált időszakban hangsúlyos volt, a magyar nyelv jelentős arányban jelent meg, a két nyelv kiegyensúlyozottnak nevezhető megjelenítése túlsúlyban állt a szlovák-domináns propagációs anyagokkal szemben. Nem hagyható figyelmen kívül azonban az a tény, hogy minden plakáton jelen volt a szlovák nyelv is, vagyis az államnyelv használata nélkül nem jelenhet meg a kisebbségi nyelv.

5. A 2023-as parlamenti választások nyelvi tájképe

A 2023-as parlamenti választások propagációs plakátjainak 55 darabját sikerült dokumentálnom. Az összegyűjtött anyag feldolgozásakor a 4. fejezetben ismertetett módszert alkalmaztam. Ennek alapján a nyelvi tájképen megjelenő feliratok számadatai az általam választott kategorizálási módszer alapján a következő táblázatból olvashatóak ki.

Kategória	Alkategória	Összesen (darab)	Összesen (%)
Egynyelvű	Egynyelvű szlovák	17	31%
	Egynyelvű magyar	1	1,8%
Kétnyelvű	Kétnyelvű szlovák domináns	0	0%
	Kétnyelvű magyar domináns	35	63,6%
	Kétnyelvű mellérendelő viszony	2	3,6%
		55	100%

4. táblázat: A 2023-as parlamenti választások idején kihelyezett propagációs anyagok kategorizálása

Az alkalmazott nyelvi és vizuális elemek használatának tekintetében a megrendelők a legnagyobb számban a kétnyelvű magyar dominanciájú megjelenítési módot választották, ez az összes megjelenő propagációs anyag 35 darabjánál (63,6%) fordult elő. Gyakoriság szempontjából ezt követte az egynyelvű szlovák megjelenítési mód, amely 17 kihelyezett plakáton (31%) jelent meg. A feliratokat tekintve két esetben (3,6%) fordult elő, hogy a megjelenített nyelvek mellérendeltségi viszonyt mutattak. Egy esetben (1,8%) előfordult egynyelvű magyar szövegválasztás is. A legnagyobb csoportot a kétnyelvű magyar domináns csoport plakátjai alkották.

5.1. A magyar politikai törekvések nyelvi tájképe

A 2023-as előrehozott parlamenti választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagainak feldolgozására szintén a 4.3. alfejezetben ismertetett módszert alkalmaztam, tehát a többször megjelenő, de teljes egészében azonos plakátokat csak egyszer

számítottam be. Ez alapján a magyar politikai törekvések nyelvi tájképe a következőképpen alakult:

Kategória	Alkategória	Összesen (típus)	Összesen (%)
Egynyelvű	Egynyelvű szlovák	5 (összesen 6 drb)	20%
	Egynyelvű magyar	1 (összesen 1 drb)	4%
Kétnyelvű	Kétnyelvű szlovák domináns	0	0%
	Kétnyelvű magyar domináns	17 (összesen 35 drb)	68%
	Kétnyelvű mellérendelő viszony	2 (összesen 2 drb)	8%
		25	100%

5. táblázat: A 2023-as parlamenti választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagai (lebontott)

Ahogy az előbbi táblázat is szemlélteti, az alkalmazott elemzési módszer alapján 25 különböző plakátot soroltam az általam magyar politikai törekvésként értelmezett politikai cselekmény kategóriájába. Ebben az esetben is a kétnyelvű magyar dominanciájú megjelenítési mód volt a legtöbbször alkalmazott (17 plakáttípus esetében).

11. ábra

A 2023-as parlamenti választások során 5 típusú szlovák egynyelvű plakát is a magyar politikai törekvések közé volt sorolható. A nem várt eredmény oka, hogy az általam szabott értelmezési keret nemcsak a magyar nyelven (is) hirdető propagációs anyagokat foglalja magába, hanem azon politikai tevékenységeket is, melynek meghatározott célja a szlovákiai magyarság érdekképviselése. Következésképpen a Modrí – Most koalíciója által megrendelt

plakátokat is ebbe a kategóriába soroltam, annak ellenére, hogy a Nagykaposon kihelyezett propagációs anyagaikon alkalmazott nyelvválasztás ezen céljukt nem dokumentálta (12. ábra).

12. ábra

Kettő plakáttípus esetében a megjelenített nyelvek viszonya mellérendeltséget mutatott. Mindkét plakát esetében a magyar nyelvű felirat állt az első helyen a szlovák nyelvűvel szemben. Esetükben a két nyelven megjelenített feliratok betűtípusa, betűmérete és színválasztása teljes mértékben megegyező volt.

13. ábra

A kisebbségi nyelvhasználati törvény szabta nyelvhasználati keret ellenére egy plakát esetében annak szövege kizárólag magyar nyelven volt olvasható. A plakát kihelyezője – meglepő módon a magyar politikai törekvéseket nem képviselő – a Hlas – sociálna demokracia párt jelöltje – Peter Pellegrini volt.

14. ábra

5.2. Következtetések

A 2023-as előrehozott parlamenti választások nyelvi tájképéről elmondható, hogy a megjelent összes propagációs anyag több mint felét magyar politikai párt helyezte ki. A politikai tartalmú plakátok nyelvválasztásaa alapján megállapítható, hogy a magyar nyelv dominánsan megjelent a nyelvi tájképen. A kétnyelvű magyar dominanciájú plakátok több mint 60%-át alkották a kampányidőszakban megjelenő összes politikai propagációs anyagoknak. Ez a plakátmegjelenítési mód kizárólag a magyar érdekképviselőt nyíltan hirdető Szövetség jelöltjeinek propagációs anyagain jelent meg. Ennek feltehető oka, hogy a magyarság érdekképviselőének céljából szerveződött pártok elsődleges célközönsége az itt élő magyar kisebbség, ennek megfelelően törekednek nyelvhasználatukkal is kijelölni célcsoportjukat. Következésképpen propagációs anyagaikon használt nyelvi és vizuális elemek is a magyar nyelv dominanciáját jelzik a szlovák nyelvvel szemben.

Az egy esetben megjelenő egynyelvű magyar plakát esetében a kihelyező fél megszegte a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó törvényt, mivel a megjelenített magyar nyelvű információ szlovák nyelvű megfelelője nem jelent meg a plakáton. Ezzel kapcsolatban fontosnak tartom kiemelni a tényt, miszerint az említett egynyelvű plakát – a jelölt többi propagációs anyagától eltérően – nem óriásplakátként jelent meg. Valószínűsíthető, hogy az egy alkalommal kihelyezett kisméretű magyar egynyelvű plakát kizárólag a jelöltet kizárólag szlovák egynyelven hirdető plakátjai kompenzációja miatt került kihelyezésre. Az itt megjelenő nyelvválasztás, mivel a plakát egyetlen példányban jelent meg, nem tükrözte azt a megszólítani

kívánt szavazóbázist, amelyet a városban kihelyezett többi propagációs anyag célzott meg. Ennek ellenére az általam felállított kutatási keret következményeképp az említett plakát a magyar politikai törekvések kategóriájába soroltam be, ugyanis az itt élő magyar kisebbség közvetlen megszólítása megjelent a propagációs anyagon.

Két plakát vonatkozásában a szlovák és magyar nyelv viszonya hozzávetőlegesen kiegyenlített arányú volt. A plakátok szövegében a megjelenített nyelvek között alá- és fölérendeltségi viszony nem volt egyértelműen megállapítható. A szöveg tartalmáról elmondható, hogy a közvetíteni kívánt üzenet a teljes választóközönségnek szólt, függetlenül attól, hogy melyik nemzetiséghez tartozik. A megrendelők mindkét plakát esetében magyar párt jelöltjei voltak.

15. ábra

A kihelyezett feliratokból az is kiderül, hogy a nyelvválasztás nem minden esetben dokumentálja a kihelyezők célcsoportját. Erre például szolgálnak a Modrí és a Most – Híd 2023 koalíciója által megjelenített kizárólag szlovák egynyelvű plakátok (lásd 11., 16. ábra). Mindez annak ellenére, hogy az utóbbi párt nemzetiségi alapon szerveződött, valamint, hogy a koalíció programja is kihangsúlyozta a nemzeti kisebbségeknek az államalkotó nemzettel való egyenjogúságát, valamint a kisebbségek támogatásának fontosságát (WEB15). A pártkoalíció ennek ellenére nem tartotta fontosnak a nemzetiség anyanyelven történő megszólítását propagációs anyagaikon.

16. ábra

A fennmaradó 9 egynyelvű szlovák plakát kihelyezői kizárólag szlovák pártok képviselőjében induló jelöltek voltak. A nem magyar kisebbségi alapon szerveződött pártok nem törekedtek a magyar kisebbség közvetlen megszólítására a nyelvi tájképen dokumentálható nyelvválasztásukkal. A szlovák pártok nyelvi tájképen megjelenő nyelvhasználata azt jelzi, hogy nem érdekeltek a kisebbség-alkotta szavazóbázis közvetlen megszólításában. A magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt alá rendelt viszonyban sem jelent meg a kihelyezett propagációs anyagaikon.

17. ábra

6. A két választás nyelvi tájképének összehasonlító elemzése

A dokumentált anyagból jól látható, hogy a 2022-es helyhatósági választások során kihelyezett propagációs anyag mennyisége jóval meghaladta a 2023-as parlamenti választások alkalmával megjelent plakátokét.

A rögzített anyag alapján az is megállapítható, hogy a városban mind a 2022-es helyhatósági, mind pedig a 2023-as előrehozott parlamenti választások nyelvi tájképén megjelent a magyar nyelv, a kétnyelvű plakátok nagyobb számban jelentek mind a két időszakban, mint az egynyelvű szlovák plakátok. Ennek elsőszámú oka, hogy a kihelyezett propagációs anyagok jelentős részét magyar politikai pártok tették közzé. Le kell azonban szögeznünk, hogy mivel a plakátokon (egyetlen darab kivételével) minden esetben megjelent a szlovák nyelv is, nem beszélhetünk a magyar nyelv abszolút értelemben vett hangsúlyosabb megjelenéséről, csupán a kétnyelvű plakátok nagyobb számban való megjelenéséről az egynyelvű plakátok mellett. Ez a tény jól mutatja az államnyelv törvény által meghatározott előnyét a kisebbségi nyelv(ek)kel szemben.

Mindkét választás alkalmával a kisebbségi nyelven (is) hirdető plakátok megrendelői jellemzően magyar pártok színében indulók, kisebb mértékben független jelöltek voltak. Ez a tény a nyelvi tájkép elemzése segítségével is jól mutatja a szervezett kisebbségi érdekvédelem fontosságát. Önmagában azonban az egyébként magyar érdekképviselőt hirdető párt sem szavatolja a magyar szavazóbázis anyanyelvű megszólítását, erre a Most – Híd párt plakátja jelenti a példát. Mivel más régióban még nem elemeztem a kihelyezett politikai hirdetések nyelvválasztását, ennek oka további vizsgálatot igényel, mint ahogyan az is, hogy ez a tény mennyiben járul hozzá az említett párt gyenge politikai szerepléséhez.

7. Névformátumok

Az összegyűjtött nyelvi anyag sokszínűségét látva érdemesnek tartottam külön kitérni a propagációs anyagokon megjelenő névformátumok elemzésére is. Elemzésemben a 2022-es helyhatósági választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagain megjelenő neveket dolgoztam fel. Ennek oka, hogy a csak szlovák nyelven hirdető politikai szereplők esetében evidens volt a szlovák nyelvben használatos névformátum használata, s ettől egyetlen esetben sem tértek el.

Eredetileg személyenként lebontva vizsgáltam volna a megjelenési módot, viszont előfordul, hogy egy politikai szereplő neve más formátumban jelenik meg az egyik plakáton, mint a másikon. Emiatt nem személyenként, hanem nevenként kerültek feldolgozásra az alábbi adatok. Az alábbi táblázatban a magyar politikai törekvésként megjelölt propagációs anyagokon magyar szövegkörnyezetben is szereplő nevek számadatai szerepelnek. Hasonlóképpen a 4.3. alfejezetben használt módszerhez, jelen táblázat esetében is a többször megjelenő, de teljes mértékben megegyező plakátok csak egyszer kerültek feldolgozásra.

Összesen	58
Szlovák formátum (1. keresztnév (szlovák formátumban, ha van), 2. családi név (-ová végződéssel a női nevek esetében))	28
Magyar formátum (1. családi név (-ová végződés nélkül a női nevek esetében), 2. keresztnév (magyar formátumban, ha van))	15
Magyar sorrend szlovák keresztnévvel (-ová végződéssel a női családi nevek esetében)	11
Szlovák sorrend magyar keresztnévvel	4

6. táblázat: A 2022-es helyhatósági választások magyar politikai törekvéseinek propagációs anyagain megjelenő névformák

Az összesen rögzített 58 név majdnem fele (28) szlovák névformában (1. keresztnév (szlovák nyelven), 2. családi név (-ová végződéssel a női nevek esetében)) jelent meg a plakátokon. A teljes mértékben szlovák formátumú névmegjelenítési módot kizárólag függetlenként induló képviselőjelöltek és polgármesterjelölt választotta. Mivel a választási szavazólapokon a jelöltek neve az anyakönyvezett névformátumban, esetükben szlovákul

jelenik meg, talán ez a tény is befolyásolta, hogy a nevek nagyobb arányban jelentek meg szlovák formában.

A második leggyakoribb (15 esetben) a teljes mértékben magyar névforma (1. családi név, 2. keresztnév) volt. Jellemzően a nemzetiségi alapon szerveződött Szövetség párt jelöltjei választották ezt a megjelenítési módot. A nemzetiséget hangsúlyosan jelölték meg azok a női családi nevek, amelyekben a vezetéknév nem tartalmazott szlovák nőnévképző -ová végződést, 4 esetben egy jelölttől.

Ezt követi gyakoriság szempontjából (11-szer előforduló) a magyar sorrend szlovák nyelvű keresztnév (-ová végződés a női családi nevek esetében) kombinációja. A kategóriába sorolt 11 névből 2 darab -ová utótagos női név jelent meg, melyek egy jelölthöz tartoztak. Ebben az esetben is valószínűsíthető, hogy a jelöltek hivatalos okmányaiban is ez a formátum szerepel, s emiatt a szavazólapon is így jelent meg a nevük, azonban az alkalmazott névsorrend által kifejezésre kívánták juttatni magyar identitásukat.

Független képviselőjelöltek esetében négy esetben a szlováknak megfelelő sorrend magyar nyelvű keresztnévvel volt kombinálva.

7.1. Következtetések

A névformát illetően megállapítható, hogy a jelöltek a névforma választása jól dokumentálta a kisebbségi helyzetet. A leggyakrabban alkalmazott formátum a szlovák nyelvnek megfelelő névsorrend volt, amelynek több valószínűsíthető oka volt. Feltehetőleg a jelöltek személyazonossági dokumentumaiban is a szlovák névforma szerepel, így a választási szavazólapokon is szlovákul jelent meg a jelöltek neve, ezért a plakátokon is ebben a formában szerepelt. Ezt a névválasztást a plakát magyar nyelvű szövege sem módosította, a név a plakát szlovák nyelvéhez igazodott.

A második leggyakoribb névforma a magyar névsorrend volt, jellemzően a nemzetiségi alapon szerveződött Szövetség színeiben indult jelöltek esetében. Ezzel a jelöltek a névformaválasztásukkal hangsúlyozottan kifejezésre juttatták nemzetiségi hovatartozásukat.

A névválasztás további variációját egy hibridnek nevezhető névforma mutatta, amelyben a magyar nyelvnek megfelelő névsorrend volt látható szlovák nyelvű keresztnévvel kombinálva és -ová utótag alkalmazásával a női családi nevekben. Ebben az esetben a jelölt

bizonyos mértékben alkalmazkodott a magyar szöveghez, azonban (feltehetőleg) azonos okok miatt, mint amit a szlovák névformánál említettem, a keresztnév szlovákul jelent meg. A névforma használatának összetett mivolta mindenképpen további széleskörű kutatást igényel.

A női nevek megjelenítésének kérdésében megállapítható, hogy ennek alkalmazása is nagyban függött a párthovatartozástól. A függetlenként induló női jelöltek kivétel nélkül a szlovák formátumú megjelenítési módot alkalmazták, míg a Szövetség jelöltjei a magyar formátumú, illetve a magyarhoz közelítő – magyar sorrendű megjelenítés szlovák keresztnévvel kombinálva (és -ová végződéssel a női családi nevek esetében) formátumot választották. Az -ová utótag alkalmazása, vagy annak mellőzése egyenlő arányban oszlott meg a magyar kisebbségi alapon szerveződött párt jelöltjeinek esetében. Azt azonban, akárcsak a többi név esetében, nem tudhatjuk, csak feltételezhetjük, hogy a jelöltek hivatalos okmányaiban melyik formában szerepelnek. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Az anyakönyvekről szóló 154/1994. sz. törvény 16. § értelmében a nem szlovák nemzetiségű nők családi neve -ová utótag nélkül is bejegyzésre kerülhet a szülők kérésére az születési anyakönyvbe történő bejegyzéskor, házasságkötés esetén a házassági anyakönyvbe történő bejegyzéskor, illetve az utónév kérésre is megváltoztatható (WEB16).

Összefoglalás

A kapott adatok elemzéséből kiderült az első számú kutatási kérdésre kapott válasz, miszerint a Nagykaposon kihelyezett politikai tartalmú plakátokon a 2022-es helyhatósági és a 2023-as előrehozott parlamenti választások kampányidőszakában a kisebbségi nyelv hangsúlyosan megjelent a nyelvi tájképen.

A második kutatási kérdésre vonatkozóan kiderült, hogy a kisebbségi nyelven (is) hirdető plakátok kihelyezői (egy eset kivételével) magyar nemzetiségi alapon szerveződött pártok jelöltjei, illetve – személyes tapasztalataim alapján – magyar nemzetiségű független jelöltek voltak. A kisebbségi nyelv vizuális megjelenítése a propagációs anyagokon így nemcsak célcsoportjuk megszólítására, hanem a kihelyezőik identitásának kifejezőeszközeként is szolgált, amit a magyar névforma megválasztása tovább hangsúlyozott.

A harmadik kutatási kérdés tekintetében megállapítható, hogy a szlovák pártok egyik kampányidőszak alatt sem voltak érdekeltek a magyar szavazóbázis közvetlen megszólításában. Mindemellett fontos megjegyezni, hogy a választások idején kihelyezett propagációs anyagaik is csak kis számban kerültek kihelyezésre a vizsgált területen.

A negyedik feltett kérdésre nem teljesen adható egyértelmű válasz. Míg a 2022-es helyhatósági választások során megjelent propagációs anyagok egyértelműen kijelölik a megszólítani kívánt célcsoportot, addig ez a tény általánosan nem állapítható meg a 2023-as parlamenti választások plakátjairól. Ezen állításomat alátámasztja a tény, miszerint a kisebbségi alapon szerveződött pártok sem tettek közzé minden esetben magyar nyelvű plakátokat. A képet tovább színesíti egy csupán szlovák érdekviseletet felvállaló jelölt magyar egynyelvű plakátja.

A kihelyezett plakátokon megjelenő névformák vizsgálata rámutatott a tényre, miszerint a plakátokon megjelenő névformák használata erősíthet vagy gyöngítheti a jelöltek identitására való utalást. A névforma választása szimbolikus jelentést is hordoz, a kisebbség nyelvén megjelenő név erősebb kisebbségi üzenetet hordoz, s ezzel határozottabban kijelöli a megszólítottak körét is. A dokumentált anyag elemzése rámutat arra, hogy a névhasználati szokások nem kizárólag egyéni választás eredményei, hanem egyfajta válaszreakcióként is értelmezhetőek az adott társadalmi kontextus sajátosságaira, mint például esetünkben a szlovákiai magyar kisebbségi politizálás kihívásaira.

A bemutatott anyag elemzése rámutat a nyelvi tájkép szimbolikus jelentésének fontosságára. Segítségével esetünkben megragadható egy politikai választás dinamikája, s jól leírhatóak a feliratok implicit módon megjelenő metanyelvi üzenetei.

A plakátok névforma- és nyelvválasztása juttatta a legerősebben érvényre a kisebbségi helyzetben jogilag is megjeleníthető nyelvi lehetőséget. Mivel ezek a plakátok nemcsak típus, hanem darabszám szempontjából is többséget alkottak, a nyelvi tájkép ilyen megjelentetése hozzájárulhat a kisebbségi nyelv presztízsének növeléséhez. A politikai tartalmú propagációs anyagokon megjelent magyar nyelv motivációs erővel hathat a nyelv vizuális megjelenítésére a jövőben. Nagykaposon – egyéni tapasztalataim alapján – sajnálatosan kevés a magyar nyelvű felirat. Ez az állításom azonban további kutatást igényel, amely jelenleg is folyamatban van.

A kapott kép újabb kérdéseket vet fel a politikai törekvések nyelvi tájképének kutatásával kapcsolatban. Ahhoz, hogy mélyrehatóbban feldolgozhassuk a dolgozatban vizsgált témát, szükséges lenne a jelöltek és a szavazóbázis nyelvhasználattal kapcsolatos attitűdjeinek felmérésére. További kutatási kérdést vet fel, hogy a politikai propagációs anyagok nyelvi üzenetei milyen regionális különbségeket mutatnak, s hogy a magyar és szlovák nyelvű célcsoport aránya az adott régióban milyen hatással van a propagációs anyagok nyelvválasztására. Kutatásomat a továbbiakban az itt jelzett irányban szeretném folytatni.

Felhasznált irodalom

- Cenoz, J., Gorter, D., & May, S. (Eds.). (2017). *Language Awareness and Multilingualism* (3rd ed.). Cham: Springer. 443 p. ISBN 978-3-319-02239-0.
- Cúth, Cs., Horony, Á., & Lancz, A. (2012). *Nyelvi jogok Szlovákiában*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet. 50 p. ISBN 978-80-89249-56-5.
- Göncz, L. (2004). *A vajdasági magyarság kétnyelvűsége*. Szabadka: MTT Könyvtár. 316 p. ISBN 86-85221-01-3.
- György, L. (2019). *Nyelv és identitás – komparatív aspektusok a szlovák-magyar kétnyelvűség kontextusában*. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 14(2), 222–232. ISSN 1788-9979.
- Karmacsi, Z. (2007). *Kétnyelvűség és nyelvvelsajátítás*. Ungvár: PoliPrint. 144 p. ISBN 978-966-7966-53-9.
- Kozsár, M. (2020). *„Őseinket felhozád...”* Nagykapos: LUMINOSUS civil szervezet. 168 p. ISBN 978-80-972657-1-7.
- Laihonen, P. (2012). *Nyelvi tájkép egy csallóközi és egy mátyusföldi faluban*. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 14(3), 27–49. ISSN 1335-4361.
- Laihonen, P. (2018). *A Moldvai Csángómagyar Oktatási Program kutatása és támogatása vizuális módszerekkel*. In Tódor E.-M., Tankó E., & Dégi Zs. (Szerk.), *Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség I.* (pp. 15–27). Kolozsvár: Scientia. ISBN 978-606-975-015-5.
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). *Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality*. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49. ISSN 0261-927X.
- Lanstyák, I. (2000). *A magyar nyelv Szlovákiában*. Budapest, Pozsony: Osiris Kiadó, Kalligram Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely. 368 p. ISBN 963-379-827-2.
- May, S. (2006). *Language Policy and Minority Rights*. In T. Ricento (Ed.), *Introduction to Language Policy: Theory and Method* (p. 255). Oxford: Blackwell. ISBN-13: 978-1405120569.
- Monostori, M. (2015). *Elit kétnyelvűség nyelvtanulói attitűdök egy budapesti gimnáziumban*. *THL2 – A magyar nyelv és kultúra tanításának folyóirata*, 2015(1–2), 93–105. ISSN 1787-1417.
- Sándor, A. (2000a). *Anyanyelvhasználat és kétnyelvűség egy kisebbségi magyar beszélőközösségben, Kolonban*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó. 260 p.

Sándor, A. (2000b). *Anyanyelvhasználat és kétnyelvűség egy kisebbségi magyar beszélőközösségben*, Kolonban. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.

Sándor, A. (2004). „...s a nagyszülők beszélni tanulnak az unokák nyelvén.” A Nyitravidéki nyelvjárásgyűjtés szociolingvisztikai tanulságaiból. In Lakatos I. P., & Károlyi M. T. (Szerk.), *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré* (pp. 207–212). Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Skutnabb-Kangas, T. (1984). *Bilingualism or Not: The Education of Minorities*. Clevedon, Avon: Multilingual Matters. 400 p. ISBN 978-0905028187.

Sorbán, A. (2014). *Kisebbség és kétnyelvűség*. Sepsiszentgyörgy: Anyanyelvapolók Erdélyi Szövetsége. 190 p. ISBN 978-606-9360910.

Szabó Mihály, G. (2006). A szlovák nyelvpolitika és a kisebbségek anyanyelvhasználati lehetőségei és törekvései. *Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny*, 4(2), 43–49. ISSN 1583-7335.

Szabó Mihály, G., & Lanstyák, I. (Szerk.). (2011). *Magyarok Szlovákiában*, VII. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet. 586 p. ISBN 978-80-89249-54-1.

Tódor, E. M., & Vančo, I. (2024). Ethnolinguistic Vitality in Minority Schoolscape. *Languages*, 9(11), 353. <https://doi.org/10.3390/languages9110353>

Online források

WEB1 = (<https://adatbank.sk/lexikon/csehszlovakia/> (letöltés ideje: 2024. 02. 14.)

WEB2 = <https://adatbank.sk/lexikon/benes-dekretumok/> (letöltés ideje: 2024. 02. 16.)

WEB3 = (<https://adatbank.sk/lexikon/kassai-kormanyprogram/> (letöltés ideje: 2024. 02. 16.)

WEB4 = <https://adatbank.sk/lexikon/deportalas/> (letöltés ideje: 2024. 02. 23.)

WEB5 = <https://felvidek.ma/2008/06/rendszervaltas-es-az-allam-felbomlasi/> (letöltés ideje: 2024. 02. 23.)

WEB6 = https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/vyhlasene_znenie.html (letöltés ideje: 2024. 12. 23.)

WEB7 = https://reaktor.hu/2023/09/15/szlovakiai_valasztasok_lesz-e_magyar_part_a_szlovak_parlamentben (letöltés ideje: 2024. 04. 08.)

WEB8 = <https://ijoten.hu/szocikk/kozigazgas-es-politika>

WEB9= https://www.slov-lex.sk/documents/10184/493483/184_1999_2022_04_22.pdf/f4181ae9-3bba-4732-b7a7-4a26ba0d9cb0 (letöltés ideje: 2024. 03. 10.)

WEB10= <https://hu.vkapusany.sk/tortenelem.html> (letöltés ideje: 2024. 12. 23.)

WEB111 = <http://www.erdelyi.eu.sk/index.html> (letöltés ideje: 2024. 12. 22.)

WEB12 = <https://www.gvk.sk/hu/tortenetunk/> (letöltés ideje: 2024. 03. 13.)

WEB13= <http://www.nvt-magyarhaz.eu> (letöltés ideje: 2024. 03. 13.)

WEB14= <https://velemjaro.sk/telepulestar/nagykapos> (letöltés ideje: 2023. 03. 13.)

WEB15 = <https://modri.sk/program/> (letöltés ideje: 2024. 04. 15.)

WEB16 = https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/154/#paragraf-16&error=login_required&state=3bfcfb8a-8dae-487c-80c9-e5d46b287207 (letöltés ideje: 2024. 12. 24.)